grænseværdier vil omstille en stor del af deres anlæg med henblik på anvendelse af en anden energikilde, er det forståeligt, at medlemsstaten må antage, at den ved at forhøje tariffen til et niveau, der ligger lige under den nederste grænse af de opgivne værdier, har opfyldt sine forpligtelser i henhold til Kommissionens beslutning.

Hermed tages der ikke stilling til Kommissionens mulighed for, om fornødent, i anledning af den nye tarif at indlede en ny procedure efter Traktatens artikel 93.

2. Når Kommissionen i en beslutning, hvorefter den pålægger en medlemsstat at ophæve eller ændre en statsstøtte, ikke fastsætter nogen frist for at ophæve den omtvistede støtte, men fastsætter en dato, inden hvilken de trufne foranstaltninger skal meddeles Kommissionen, udgør denne dato den sidste frist for at gennemføre beslutningen.

RETSMØDERAPPORT
i sag 213/85 *

I — Faktiske omstændigheder

Ved beslutning 85/215 af 13. februar 1985 (EFT L 97, s. 49) fastslog Kommissionen i artikel 1 følgende: »Den støtte i form af en præferencetarif for naturgas, som i Nederlandene har været anvendt for gartneriproduktion i opvarmede væksthuse fra den 1. oktober 1984, er uforenelig med fællesmarkedet efter artikel 92 i Traktaten og skal bringes til ophør«. I beslutningens artikel 2 bestemte Kommissionen: »Nederlandene meddeler inden den 15. marts 1985 Kommissionen, hvilke foranstaltninger det har truffet for at efterkomme artikel 1«.

Der har været anlagt en række annullationssøgsmål i henhold til EØF-Traktatens artikel 173 til prøvelse af denne beslutning, nemlig af anpartsselskabet Kwekerij Gebroeders Van der Kooy BV og gartner Johannes Wilhelmus Van Vliet (sag 67/85), af Landbouwschap (sag 68/85) og af Kongeriget Nederlandene (sag 70/85). Ved kendelse af 24. april 1985 har Domstolen i henhold til procesreglementets artikel 43 besluttet at forene disse sager.

Med hensyn til de faktiske omstændigheder, som gik forud for beslutning 85/215, samt beslutningens begrundelse henvises til retsmøderapporten i de forenede sager 67, 68 og 70/85 (Sml. 1988, s. 219).

Domstolens præsident traf ved kendelse af 3. maj 1985 afgørelse om ikke at tage de begæringer om udsættelse med gennemførelsen af beslutning 85/215, som var indgivet under de nævnte sager, til følge.

* Processprog: Nederlandsk.

Efter at Domstolens præsident havde afsagt denne kendelse, anmodede Kommissionen ved telex af 8. maj 1985 den nederlandske regering om hurtigst muligt og inden for en frist på 14 arbejdsdage at give oplysning om de foranstaltninger, der rent faktisk var truffet for at gennemføre Kommissionens beslutning inden for den fastsatte frist.

Ved telex af 31. maj 1985 fra Nederlandenes Faste Repræsentation meddelte den nederlandske landbrugsminister Kommissionen, at Landbouwschap, Gasunie og Vegin havde indgået en aftale om den for gartnerier gældende gastarif, der skulle træde i stedet for den tilsvarende aftale, som ifølge Kommissionens beslutning 85/215 indeholdt et støtteelement, der var uforeneligt med Fællesmarkedet. Den nye kontrakt hvilede på følgende principper:

— prisen for gas til gartnerier svarer til den pris, der anvendes i industrisektoren (tarif D) + 0,5 cent/m³;

— for fyringsperioden 1985-1986 fastsættes en øvre grænse for 45 cents/m³ for de gartnere, der udelukkende anvender gas;

— for fyringsperioden 1986-1987 gælder den samme beregningsmetode, idet den øvre grænse kan tilpasses efter de foreliggende omstændigheder;

— for perioden fra første uge af juni til 1. oktober 1985 fastsættes prisen for gas, der anvendes af gartnerier, til 45 cents/m³.

I samme telex begrundede den nederlandske regering på den ene side fastsættelsen af den øvre grænse til 45 cents/m³ med, at Gasunie for fyringssæsonen 1985-1986 forudså, at »priserne for fyringsolie vil ikke medføre en gaspris for gartnerier på over 45 cents/m³«, da oliepriserne påvirker gaspriserne. På den anden side anførte den nederlandske regering, at Gasunie ved et prisniveau på over 45 cents/m³ kunne risikere »at miste betydelige markedsandele«.

Den nederlandske regering erklærede yderligere, at den godkendte »denne principaftale, idet den ikke ønskede at forsinke gennemførelsen af Kommissionens beslutning yderligere«.

Ved telex af 6. juni 1985 anmodede Kommissionen den nederlandske regering om yderligere oplysninger. Regeringen svarede ved telex af 11. juni 1985, at der på grundlag af den i telexmeddelelsen af 31. maj nævnte principaftale var indgået en endelig kontrakt, som trådte i kraft i første uge af juni 1985.

Da Kommissionen fandt, at den nederlandske regering ikke herved havde rettet sig efter beslutning 85/215, indbragte den sagen for Domstolen i medfør af Traktatens artikel 93, stk. 2, afsnit 2.

Kommissionens stævning blev registreret på Domstolens Justitskontor den 16. juli 1985.

II — Skriftveksling og parternes påstande

Ved begæringer, indgået til Domstolens Justitskontor den 18. henholdsvis 22. novem-

ber 1985, har Det Forenede Kongeriges regering og den danske regering anmodet om at måtte indtræde som intervenienter i sagen til støtte for Kommissionens påstande.

Ved kendelser af 20. november og 4. december 1985 gav Domstolen tilladelse til intervention.

Skriftvekslingen er afviklet forskriftsmæssigt.

Kommissionen har i stævningen nedlagt følgende påstande:

»— Det statueres i medfør af EØF-Traktatens artikel 93, stk. 2, afsnit 2, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EØF-Traktaten ved ikke at have gennemført bestemmelserne i artiklerne 1 og 2 i Kommissionens beslutning af 13. februar 1985 om præferencetariffen for naturgas til gartnerier i Nederlandene og

— Kongeriget Nederlandene tilpligtes at betale sagens omkostninger.«

Den *nederlandske regering* har i svarskriftet påstået »frifindelse«. I duplikken har den yderligere nedlagt påstand om, »at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger«.

Den *danske regering* har nedlagt påstand om, at »der gives Kommissionen medhold«.

Det Forenede Kongeriges regering har nedlagt påstand om, at »der gives Kommissionen medhold«.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

III — Parternes anbringender og argumenter

Kommissionen har gjort gældende, at den Nederlandske regering på to punkter ikke har rettet sig efter beslutning 85/215, nemlig

1) dels ved i perioden fra 22. februar 1985 til første uge i juni 1985 at have anvendt eller ladet anvende den i henhold til beslutningen forbudte tarif uden ændringer,

2) dels ved fra den første uge i juni 1985 indtil fyringssæsonen 1986/1987, dvs. indtil oktober 1987, at have anvendt eller ladet anvende en ny tarif for gas til gartnerier, som må anses for en støtte til de nederlandske gartnerier i den i EØF-Traktatens artikler 92 og 93 forudsatte betydning.

Anvendelsen af den uændrede forbudte tarif indtil første uge i juni 1985

Kommissionen har gjort gældende, at den nederlandske regering i henhold til beslutning 85/215 var forpligtet til at ophæve den omtvistede støtte allerede den 22. februar 1985, da den fik meddelelse om beslutningen, der herved blev bindende for regeringen, eller, subsidiært, den 15. marts 1985, da den nederlandske regering i henhold til artikel 2 i beslutning 85/215 skulle meddele Kommissionen de trufne foranstaltninger. Kommissionen har tilføjet, at der her var tale om en ny støtte, der blev indført af den

nederlandske regering i strid med artikel 93, stk. 3, og som alene af den grund burde være ophævet eller stillet i bero, endnu inden Kommissionen udstedte beslutning 85/215. Kommissionen skulle derimod ikke fastsætte en frist for regeringen til at ophæve den omtalte støtte, således som det foreskrives i artikel 93, stk. 2, da bestemmelsen ikke vedrører nye, men kun allerede eksisterende støtteforanstaltninger.

Med hensyn til vanskeligheder af juridisk eller teknisk art, som den nederlandske regering måtte påberåbe sig som forklaring på den forsinkede ophævelse af den omtvistede støtte, har Kommissionen bemærket, at den allerede den 11. oktober 1984 meddelte regeringen, at den i henhold til Traktaten ikke måtte gennemføre den pågældende støtteforanstaltning, inden Kommissionen havde udtalt sig om, hvorvidt den var forenelig med Fællesmarkedet.

Ifølge Kommissionen burde den nederlandske regering eller de kontraherende parter, som fastsatte gastariffen for gartnerier, have truffet retsbevarende foranstaltninger, idet de f. eks. i de individuelle leveringskontrakter kunne have forbeholdt sig ret til efteropkrævning.

For så vidt angår det forhold, at der ikke blev taget initiativ til at ændre den omtvistede tarif før datoen for den kendelse, hvorved domstolens præsident ikke tog begæringen om foreløbige forholdsregler, indgivet under de forenede sager 67, 68 og 70/85, til følge, har Kommissionen bemærket, at sagsanlægget ikke har opsættende virkning for den anfægtede beslutning, og at intet hindrede den nederlandske regering i at bestemme, at den omtvistede tarif kun skulle anvendes midlertidigt under sagen om foreløbige forholdsregler, således at støtteforanstaltningen, såfremt begæringerne om udsættelse ikke blev taget til følge, kunne ophæves øjeblikkeligt med tilbagevirkende gyldighed.

Den *nederlandske regering* har anerkendt, at den i henhold til beslutning 85/215 forbudte tarif ikke blev ændret øjeblikkeligt efter beslutningens meddelelse, men den finder, at det ville have været meningsløst at foretage en tilpasning af tariffen, når der endnu ikke var truffet afgørelse om en begæring om udsættelse med gennemførelsen, hvilket kunne have påført gartnerierne og Gasunie et tab, som netop dannede grundlaget for begæringen om udsættelse.

Så snart Domstolens præsident havde afsagt kendelsen, gik de berørte parter omgående i gang med at gennemføre beslutning 85/215, hvilket krævede alle de 14 arbejdsdage, som Kommissionen havde fastsat i ovennævnte telex af 6. maj 1985. Der blev indgået en ny tarifkontrakt den 4. juni 1985, dvs. så hurtigt, som det efter den nederlandske regerings opfattelse var muligt. Det var nemlig nødvendigt dels at foretage aflæsning af gasmålerne i hver enkelt virksomhed for at kunne gennemføre den midlertidige ændring af tariffen korrekt, dels skriftligt at meddele gasdistributionsvirksomhederne samt hver enkelt gartner om tarifændringen; dette skulle ske på grund af kontraktsforholdet mellem de enkelte gartnere og distributionsvirksomhederne, da det klart fremgik af kontrakterne, at tariffen gjaldt indtil 1. oktober 1985.

Da den nederlandske regering ifølge beslutning 85/215 ikke var forpligtet til at ophæve den omtvistede tarif før en bestemt dato, og den i beslutningens artikel 2 fastsatte frist blev forlænget ved Kommissionens telex af 6. maj 1985, finder regeringen, at den ud fra dette synspunkt efterkom beslutning 85/215.

Den nye tarifs forenelighed med Traktatens artikler 92 og 93

Kommissionen har anført, at den nye gastarif for gartnere på følgende punkter afviger fra den tarif, der var genstand for beslutning 85/215:

— den øvre grænse blev forhøjet fra 42,5 til 45 cents/m³;

— kompensationsordningen i den tidligere tarif faldt bort;

— den nye tarif blev fastsat for en periode på to år med revision af maksimumprisen efter et år, mens den tidligere tarif kun gjaldt for ét år;

— for perioden fra begyndelsen af juni til 1. oktober 1985 blev der fastsat en pris på 45 cents/m³.

Trods disse forskelle mener Kommissionen, at den nye tarif ligesom den gamle er uforenelig med Traktatens artikel 92 og 93. Den øvre grænse er således fastsat under hensyntagen til risikoen for, at gartnerne går over til andet brændsel, uden at den nederlandske regering præciserer, om den samme risiko består i andre gasforbrugende sektorer, og hvorledes risikoen eventuelt kan imødegås. Den nederlandske regering anførte her blot i sin telexmeddelelse af 11. juni 1985, at risikoen for, at industrisektoren går over til andet brændsel, er mindre end for gartnerisektorens vedkommende, og at Gasunie under alle omstændigheder for nylig havde besluttet at begrænse prisstigningen over for industrien.

Kommissionen har følgende gjort gældende, at den nye tarif er diskriminerende, da den ikke hviler på objektive økonomiske kriterier, der kan underkastes kontrol, og som ligeledes anvendes i andre sektorer.

Med hensyn til fastsættelsen af prisloftet for gas til gartnerier til 45 cents/m³ er der ifølge Kommissionen intet bevis for, at prisen blev fastsat under hensyntagen til konkurrencen fra andet brændsel, da den nederlandske regering i sin telexmeddelelse af 11. juni 1985 blot anførte, at prisen blev valgt »på grundlag af (Gasunie's) vurdering af risikoen for omstilling til andet brændsel«.

Kommissionen ønsker ligeledes oplyst, hvorfor reguleringen af dette prisloft foretages efter et år og ikke hyppigere. I forhold til de gaspriser, som ville have fundet anvendelse, hvis den tarif, der gjaldt mellem april 1983 og september 1984, var blevet opretholdt, indebærer den nye tarif en nedsættelse på 5,8 cents/m³ for juni 1985 og 4,3 cents/m³ for perioden juli-september 1985. For perioden forud for vedtagelsen af den nye tarif, var nedsættelsen på 5,5 cents/m³ indtil 1. april 1985 og 8,3 cents/m³ efter denne dato og frem til begyndelsen af juni.

Med hensyn til risikoen for omstilling til kul har Kommissionen henvist til, at ifølge den rapport udarbejdet af sagkyndige, som den har fremlagt i de forenede sager 67, 68 og 70/85 (GFE-rapporten), ligger den naturgaspris, som ville føre til en betydelig omstilling, på 46,5 cents/m³ for en bedrift af mellemstørrelse og 47,5 cents/m³ for en stor bedrift. Følgelig er prisloftet på 45 cents /m³ stadig lavere end de således beregnede priser.

Kommissionen har yderligere gjort gældende, at kulpriserne for nylig har udvist en

stigende tendens, hvilket gør risikoen for omstilling mindre sandsynlig.

Den *nederlandske regering* har anført, at den nye tarif på følgende punkter afviger fra den tarif, der var genstand for beslutning 85/215:

— prisloftet er fastsat på et betydeligt højere niveau;

— prisloftet gælder ikke for alle gartnerier, men kun for dem, der udelukkende anvender gas;

— tariffens gyldighed er forlænget til to år, hvilket tilgodeser Kommissionens argument i de forenede sager 67, 68 og 70/85, hvorefter den tidligere tarifs gyldighedsperiode var for kort.

Ifølge den nederlandske regering skal det afgøres, hvad beslutning 85/215 indebærer, for så vidt angår tilpasningen af den for gartnerier gældende gastarif. Den nederlandske regering anfører — som under de forenede sager 67, 68 og 70/85 — at der i beslutningen anvendes to forskellige kriterier. På den ene side accepterer Kommissionen en vis differentiering af gastarifferne under hensyntagen til det specifikke forbrugermarked, navnlig med hensyn til naturgassens konkurrencedygtighed over for andet brændsel. På den anden side understreger Kommissionen, at priserne principielt skal fastsættes på samme måde for samtlige sektorer. Af disse to kriterier, der fører til forskellige resultater, valgte de parter, der indgik prisaftalen, det første, idet de fastsatte et prisloft, der tager hensyn til naturgassens konkurrencedygtighed på det relevante marked, nemlig det nederlandske gartnerierhverv.

Ifølge den nederlandske regering er det ikke længere nødvendigt at sammenligne denne tarif med de tariffer, der anvendes over for andre sektorer.

Med hensyn til Kommissionens beregninger, hvorefter et prisloft på 45 cents/m³ fortsat er for lavt, har den nederlandske regering anført, at prisen blev fastsat for at undgå en for omfattende omstilling til kul. Med henblik herpå måtte prisen fastsættes på et lavere niveau end det af Kommissionen fastsatte prisloft på 46,5 cents/m³, da det fremgår af GFE-rapporten, at der ved en sådan pris ville ske en betydelig omstilling til kul. Den nederlandske regering har yderligere anført, at prisloftet på 45 cents/m³ er højere end den ligevægtspris, som Kommissionen selv havde beregnet til 43-44,3 cents/m³.

Den *danske regering* har bl. a. gjort gældende, at det forhold, at den nye tarif kun anvendes over for gartnerier, der udelukkende bruger gas, ikke er afgørende for vurderingen af tariffen i forhold til Traktatens artikler 92 og 93, når henses til, at 95% af de nederlandske landbrugsbedrifters energiforbrug dækkes ved naturgas.

Såvel den danske regering som *Det Forenede Kongeriges regering* har også fremhævet virkningerne af den nye tarif og de fordele, den indebærer for de nederlandske gartnerier i konkurrencen med andre medlemsstaters gartnerier.

G. Bosco
Refererende dommer